

2017-03-31

Dnr: 511-5366-16

Natura 2000-områdets namn och områdeskod

Komossängen, SE0210305

Områdestyp och skyddsstatus

SAC (Särskilt bevarandeområde enligt EU:s art- och habitatdirektiv).

Området är inte formellt skyddat. Upplandsstiftelsen ansvarar för skötsel i samråd med Bergvik Skog.

Regeringen godkände utpekande av området i juni 2001.

Tidigare bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen i mars 2009.

Denna bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen den 31 mars 2017.

Områdets storlek

2,1 ha

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivets bilaga 2

1065 Väddnätfjäril (*Euphydryas aurinia*)

Ägarförhållanden

Bergvik Skog.

Kommun

Älvkarleby, Tierp

Översiktlig beskrivning av området

Natura 2000-området utgörs av en liten kalkfuktäng, nordost om Älvkarleby samhälle. Området ligger i Älvkarleby kommun. Bergvik Skog är markägare och Upplandsstiftelsen har sedan 2001 restaurerat och skött ängen.

Ängen är omgiven av skogsmark men i nära anslutning finns flera områden med ängsvädd dit fjärilen skulle kunna sprida sig. Vegetationen är bitvis kalkgynnad och hävdgynnad och här växer förutom ängsvädd även loppstarr, klubbstarr, hårstarr, älvväxing, majviva, krissla.

Älvkarleby kommun är sedan slutet av 1800-talet känt som ett kärnområde för väddnätfjäril i Uppsala län. Tidigare har fjärilen funnits på olika typer av fuktiga ängsmarker, bland annat längs Dalälven, men nu finns den framförallt i kraftledningsgator. Komossängen är en av få ängsmarker där fjärilen finns.

Komossängen är sedan 1937 känt för sin rika fjärilsfauna. Marken har en historia som slätteräng långt tillbaka. På 1950-talet växte det träd i sydväst medan norra och

2017-03-31

Dnr: 511-5366-16

östra delen var öppen. 2001 restaurerades ängen genom att gran och lövträd togs bort. Marken har sedan dess haft en slåtter som anpassats efter väddnätfjäril. Detta innebär att ängen slagits sent och att man undvikit att slått partier där spinn av fjärilen hittats.

Fjärilen påträffades 1984 för första gången men försvann därefter. Den återinfördes av Upplandsstiftelsen under 2002. Då sattes fyra larvspinn, d.v.s. ihopspunna blad med larvbon, ut. Dessa var insamlade i Östanå kraftledningsgata. Vid inventering 2003 och 2004 påträffades fyra larvspinn. Under inventering 2006 hittades 27 spinn och under 2013 och 2014 tio respektive 30 fynd. Förutsättningarna för arten bör vara goda då dess värdväxt, ängsvädd finns i stora mängder. Ängsvädden trivs ofta i övergången mellan de fuktigaste och de lite torrare områdena.

Många andra naturvårdsintressanta arter har noterats i Komossängen. Dessa är kärrantenmal, ängsrutemal, smalspröad bastardsvärmare, liten bastardsvärmare, kovetenätfjäril, veronikanätfjäril, violett guldvinge, klöverblåvinge, Donzels blåvinge, Thunbergs fältmätare, trylobmätare, spetsvingemätare, svävefluglik dagsvärmare, karelsk trågspinnare och dvärgångsfly.

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Komossängen är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som anges nedan. Även prioriterade bevarandeåtgärder anges nedan.

Länsstyrelserna ska enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ta fram bevarandesyften för alla Natura 2000-områden.

Bevarandesyftet används tillsammans med beskrivningarna av områdets livsmiljöer och arter vid tillståndsprövningar som rör området, enligt 7 kap 28a – 29 §§ miljöbalken.

Bevarandesyftet ger även vägledning om hur myndigheterna behöver arbeta för att prioritera Natura 2000-områden i det fortsatta skyddsarbetet enligt 7 kap. 27 § miljöbalken och 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Prioriterade bevarandevärden:

- Arten väddnätfjäril. Natura 2000-området är en viktig lokal för arten i länet.

Motivering: Gräsmark med arten *Euphydryas aurinia*. Ett av de få områdena i länet som hyser denna art.

Prioriterade bevarandeåtgärder:

- Området bör hävdas med sen extensiv slåtter. Larvspinn bör märkas ut innan slåtter.

2017-03-31

Dnr: 511-5366-16

- Røjning av sly som kommer upp.
- Diket som löper genom området bör läggas igen eller däckas för att motverka uttorkningen av vissa delar av området.

Beskrivning av art

1065 – Väddnätfjäril (*Euphyryas aurinia*)

Väddnätfjärilen förekommer i Sverige främst på öppna, fuktiga marker med riklig förekomst av ängsvädd (*Succisa pratensis*), larvens foderväxt. Ängsvädden gynnas av markstörning och är tydligt knuten till människoskapade miljöer. Fjärilen har tidigare främst varit knuten till slåttermarker men de viktigaste biotoperna idag är kraftledningsgator, vägkanter och skjutbanor.

Honan placerar sina ägg i grupper om cirka 50 – 200 stycken på undersidan av ängsväddens blad. Flera honor placerar ofta sina ägg tillsammans under ett och samma blad. Ägglägningsplatsen väljs med stor omsorg för att bäst motsvara äggens och larvernas höga krav på solexponering och hög luftfuktighet. Fjärilens larver utvecklas på ängsväddens blad i en vattentät liten säck av spinntrådar, ett så kallat larvspinn. Utvecklingen misslyckas ofta under regniga och solfattiga somrar. Äggutvecklingen tar cirka en månad. Larvernas tillväxt är långsam och de övervintrar i en vattentät säck av spinntrådar. Larverna förpuppas i maj – början av juni och puppstadiet varar cirka två veckor. Fjärilen flyger från början av juni till början av juli.

Utifrån den kunskap vi har idag om väddnätfjäril är dock den viktigaste bevarandeåtgärden att förhindra igenväxning och förbuskning på de lokaler där arten finns idag. Dessutom bör man underlätta för artens spridning genom att binda samman lämpliga lokaler med varandra. Den fullbildade fjärilen rör sig vanligen i ett mycket litet område (0-50 m) men kan förflytta sig någon kilometer i öppen mark, till exempel över myrar, längs vattendrag eller ledningsgator.

Det största hotet mot väddnätfjäril är upphörd hävd, men det är inte nödvändigt att hålla marken i årlig hävd då ängsvädden missgynnas av för kraftig hävd. Eftersom larverna är beroende av solinstrålning är den viktigaste åtgärden att ta bort skuggande buskar och hög vegetation. Vid slåtter bör man försäkra sig om att blad med larvkolonier inte kapas. Ängsväddplantor med spinn bör därför märkas ut och sparas vid slåttern. Ängsvädden gynnas av viss markstörning varför det är en viktig åtgärd om växten minskar i antalet. Det är även viktigt att solexponeringen och grundvattennivån bibehålls på artens lokaler. Habitatfragmentering och verksamheter som påverkar områdets hydrologi är också hot mot arten. Körning med fyrhjulning och större maskiner är ett hot. Parasitstekeln (*Cotesia melitaeorum*) är specialiserad på nätfjärilsarter och kan ha stor inverkan på lokala populationer genom predation av larverna. Arten är osmaklig för däggdjur och fåglar.

2017-03-31

Dnr: 511-5366-16

Väddnätfjärilen har ett åtgärdsprogram för hotade arter (fastställt 2008). I åtgärdsprogrammet föreslås olika åtgärder för att bevara väddnätfjäril. Inom arbetet med åtgärdsprogrammet har en landskapsplan tagits fram för Älvkarleby kommun. I denna finns förslag på åtgärder på befintliga lokaler samt åtgärder för att skapa spridningsmöjligheter mellan lokaler. I anslutning till Komossängen finns ängsmarker som kan restaureras. Det är även viktigt att hålla diken och vägkanter öppna för att fjärilen ska kunna sprida sig mellan områden.

Bevarandemål

1065 – Väddnätfjäril (*Euphydryas aurinia*)

Väddnätfjäril ska årligen fortplanta sig i området. Fjärilens värdväxt ängsvädd ska vara allmänt till rikligt förekommande. Fjärilens miljöer ska skötas genom slåtter, buskröjning och vid behov markstörning. Busk- och trädkikt ska inte skugga ängsväddplantor på sådant sätt att larvernans utveckling hindras.

Bevarandetillstånd idag

1065 – Väddnätfjäril (*Euphydryas aurinia*)

Arten har en relativt liten population i området. Årsvariationen är dock stor och arten är känslig för ogynnsamt väder, lokalens ringa storlek och brist på lämpliga miljöer i närheten. Arten bedöms därför inte ha gynnsamt tillstånd i dag.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

- Brist på väddnätfjärilens värdväxt ängsvädd både inom och utanför Natura-området.
- Upphörd eller felaktig hävd som leder till igenväxning.
- Förändringar i markens fuktighetsförhållanden inom eller i anslutning till området. Skogsbruk utan tillräcklig hänsyn samt körning med tunga maskiner eller fyrhjulingar i området eller i dess närmaste omgivning kan ge förändringar i hydrologin som hotar väddnätfjärilen.
- Isolering av lämpliga livsmiljöer. Brist på hävdade marker med ängsvädd i landskapet i stort innebär att fjärilen har svårt att sprida sig mellan områden. Detta ökar risken för lokala utdöenden.
- Angrepp av parasitstekeln *Cotesia melitaearum* både inom och utanför Natura 2000-området.
- Slumpmässiga klimatfaktorer. Regniga och kalla somrar innebär att larverna inte hinner utvecklas innan vintern.

Bevarandeåtgärder

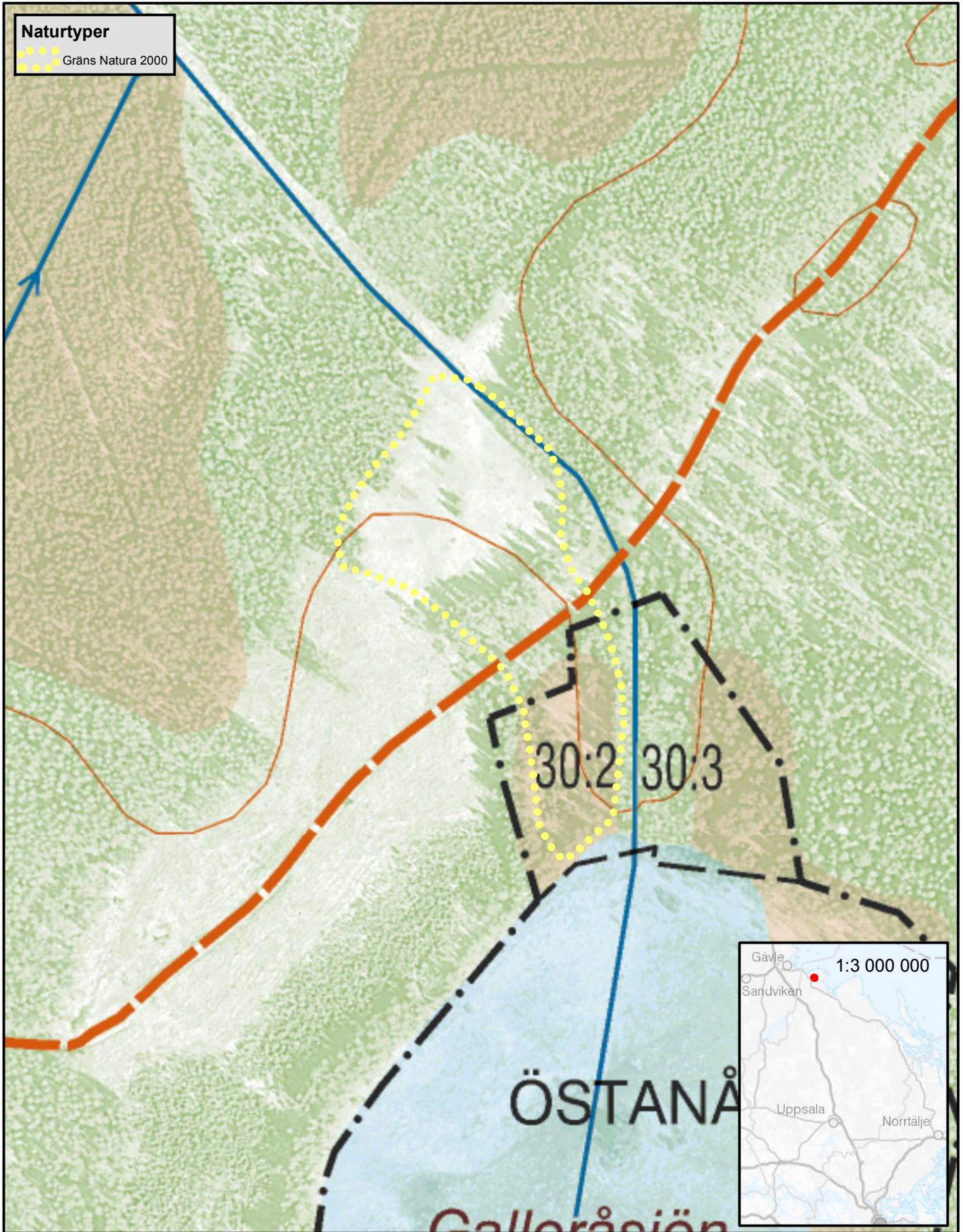
- Området bör hävdas med sen extensiv slåtter. Larvspinn bör märkas ut innan slåtter.
- Röjning av sly som kommer upp.
- Diket som löper genom området bör läggas igen eller dämmas för att motverka uttorkningen av vissa delar av området.
- Markstörning kan bli aktuellt om ängsvädden minskar i antal. Störningen kan utföras genom att man kör med trimmer med tre- till åtta tandad klinga.
- Vid behov utplantering av larvspinn av väddnätfjäril.
- Utredning av lämpligt skydd i framtiden. I nuläget finns inget hot mot området.
- Inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter genomföra Landskapsplan för väddnätfjäril i Älvkarleby kommun. Planen syftar till att underlätta för väddnätfjärilens spridning genom att binda samman lämpliga lokaler.

Bilaga

1. Gräns enligt Natura 2000.

Bilaga 1. Gränser enligt Natura 2000.
Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län,
Bevarandeplan 2017-03-31,
dnr 511-5366-16. **Natura 2000-området**
Komossängen,
SE0210305, Kommun: Älvkarleby.

0 25 50 75 100
Meter

1:3 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen